

การศึกษาศักยภาพผลิตภัณฑ์ประมงชุมชนโดยการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน: กรณีศึกษา กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมง จังหวัดกระบี่

Assessing the Potential of Community Fishery Products through Cost-Benefit Analysis: A Case Study of Processing Groups in Krabi Province

รัญลักษณ์ เสือสี* และ รัตนา เตี้ยเย

ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้/สำนักงานฝ่ายฝึกอบรม

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์ประมงชุมชนในจังหวัดกระบี่ ประเทศไทย โดยมุ่งส่งเสริมอาชีพที่ยั่งยืนและสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบ้านโหนดหนึ่ง อำเภอเมือง และกลุ่มบ้านท่าหิน อำเภอคลองท่อม โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับสมาชิกกลุ่มละ 10 คน เพื่อวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน และการวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) ผลการศึกษพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือนและสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ประมง กลุ่มบ้านโหนดหนึ่งผลิตน้ำพริกตาแดง น้ำพริกปลารอบ และน้ำพริกกุ้งเสียบ โดยน้ำพริกปลารอบมีกำไรสูงสุด 10.43 บาทต่อชิ้น ส่วนกลุ่มบ้านท่าหินมีผลิตภัณฑ์หลักคือ กะปิหวาน กะปิแก่ และน้ำปลาหวาน โดยกะปิหวานมีกำไรสูงสุด 21.47 บาทต่อชิ้น การวิเคราะห์ SWOT พบว่าทั้งสองกลุ่มมีจุดแข็งด้านความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่รวมถึงความร่วมมือที่แข็งแกร่งจากสมาชิกและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์บรรจุภัณฑ์ การควบคุมคุณภาพ และการเข้าถึงตลาด ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผลิตภัณฑ์ประมง ควรสนับสนุนให้ทั้งสองกลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประมงและได้รับการสนับสนุนในการเข้าถึงช่องทางการตลาดออนไลน์ การเข้าร่วมโครงการของกรมประมง เช่น ร้าน Fisherman Shop นอกจากนี้การส่งเสริมนวัตกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์รวมทั้งการใช้การเล่าเรื่องเพื่อสะท้อนตัวตนของชุมชน สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าและขยายโอกาสทางการตลาดได้ ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นกรอบในการส่งเสริมอาชีพทางเลือกอย่างยั่งยืนสำหรับประมงขนาดเล็กด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์ประมง, การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน, การพัฒนาผลิตภัณฑ์

บทนำ

ผลิตภัณฑ์ประมงชุมชนถือเป็นแหล่งรายได้สำคัญของครัวเรือนในท้องถิ่น และมีบทบาทในการสร้างอาชีพที่ยั่งยืน การเข้าใจต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์แปรรูป จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ประมงแปรรูปในสองกลุ่มแปรรูป ได้แก่ กลุ่มบ้านโหนดหนึ่ง และกลุ่มบ้านท่าหิน จังหวัดกระบี่ เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างต้นทุนและความสามารถในการทำกำไรของแต่ละผลิตภัณฑ์ และการวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) ซึ่งจะเป็แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างอาชีพและรายได้ที่มีประสิทธิภาพในระดับชุมชน

ผลการศึกษา

การศึกษานี้วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ประมง โดยต้นทุนผันแปรเป็นค่าวัตถุดิบและแรงงาน รวมถึงบรรจุภัณฑ์ ต้นทุนคงที่ ได้แก่ ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ ผลตอบแทนคือ ราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หน่วยเป็นบาทต่อชิ้น

กลุ่มบ้านโหนดหนึ่ง ตารางที่ 1 ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์บ้านโหนดหนึ่ง			
ผลิตภัณฑ์	น้ำพริกตาแดง	น้ำพริกปลารอบ	น้ำพริกกุ้งเสียบ
ต้นทุนผันแปร	18.97	14.64	18.86
บรรจุภัณฑ์	8.00	8.00	8.00
ต้นทุนคงที่	0.23	0.26	0.26
ต้นทุนทั้งหมด	27.23	22.90	27.12
ราคาขาย	33.33	33.33	33.33
กำไรสุทธิ (บาท/ชิ้น)	6.10	10.43	6.21

กลุ่มบ้านท่าหิน ตารางที่ 2 ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์บ้านท่าหิน			
ผลิตภัณฑ์	กะปิหวาน	กะปิแก่	น้ำปลาหวาน
ต้นทุนผันแปร	21.27	24.25	23.10
บรรจุภัณฑ์	7.16	6.66	8.20
ต้นทุนคงที่	0.10	0.14	0.23
ต้นทุนทั้งหมด	28.53	31.05	31.53
ราคาขาย	50.00	50.00	50.00
กำไรสุทธิ (บาท/ชิ้น)	21.47	18.95	18.47

กลุ่มบ้านโหนดหนึ่ง วัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ ลดการว่างงาน กลุ่มมีโครงสร้างการบริหารกลุ่มที่ชัดเจน และได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม ได้แก่ น้ำพริกตาแดง น้ำพริกปลารอบ และน้ำพริกกุ้งเสียบ จัดจำหน่ายเป็นชุดประกอบด้วยน้ำพริก 3 ชนิดราคาชุดละ 100 บาท ราคาเฉลี่ยชิ้นละ 33.33 บาท ต้นทุนการผลิตน้ำพริกตาแดง 27.23 บาท/ชิ้น น้ำพริกกุ้งเสียบ 27.12 บาท/ชิ้น น้ำพริกปลารอบ 22.90 บาท ซึ่งต้นทุนบรรจุภัณฑ์ 8 บาท/ชิ้น การผลิตน้ำพริกปลารอบมีกำไรสูงสุด 10.43 บาท/ชิ้น (ตารางที่ 1) ผลิตภัณฑ์จำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชนและจังหวัดใกล้เคียง การขายหน้าร้านในชุมชน ในบางช่วงจะมีนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ามาเยี่ยมชม

กลุ่มบ้านท่าหิน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ โดยมีการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมงเพื่อจำหน่ายและสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว ผลิตภัณฑ์หลัก ได้แก่ กะปิหวาน กะปิแก่ และน้ำปลาหวาน ผลิตภัณฑ์ได้รับมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา รวมถึงในรับรองฮาลาล ราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์คือ 50 บาท/ชิ้น ผลการศึกษพบว่า น้ำปลาหวานมีต้นทุนการผลิตสูงสุด 31.53 บาท/ชิ้น รองลงมาคือกะปิแก่ 31.05 บาท/ชิ้น โดยกะปิหวานมีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดที่ 28.53 บาท/ชิ้น กะปิหวานเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำกำไรสูงสุดถึง 21.47 บาท/ชิ้น (ตารางที่ 2) โดยมีจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดท้องถิ่นและต่างจังหวัด และมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าแบบออนไลน์

สรุปผลและอภิปรายผล

กลุ่มบ้านโหนดหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ น้ำพริกตาแดง น้ำพริกปลารอบและน้ำพริกกุ้งเสียบ เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนน้ำพริกทั้งสามชนิด น้ำพริกปลารอบสามารถทำกำไรมากที่สุดคือ 10.43 บาท/ชิ้น ขณะที่ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ที่เท่ากันคือ 8 บาทต่อชิ้น (ประมาณร้อยละ 30 ของต้นทุนทั้งหมด) ทางกลุ่มควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบบรรจุภัณฑ์ เลือกบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและราคาถูกลงจะช่วยลดต้นทุนทำให้มีกำไรเพิ่มขึ้น ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนเทคโนโลยี นวัตกรรม การพัฒนาบรรจุภัณฑ์

กลุ่มบ้านท่าหิน ผลิตภัณฑ์หลักคือกะปิหวาน กะปิแก่ และน้ำปลาหวาน ต้นทุนผลิตภัณฑ์กะปิหวานมีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด 28.53 บาท/ชิ้น ทำกำไรสูงสุดถึง 21.47 บาท/ชิ้น มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจมากที่สุด ในขณะที่กำไรต่อหน่วย เนื่องจากกรรมวิธีการผลิตไม่ซับซ้อน ในขณะที่ผลิตภัณฑ์กะปิแก่กระบวนการผลิตมีหลายขั้นตอน ทำให้ต้นทุนผันแปรส่วนของวัตถุดิบและแรงงานค่อนข้างสูง ควรมีการพัฒนาพื้นที่ผลิตกะปิแก่เพื่อความสะอาด และการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษามาตรฐานผลิตภัณฑ์

แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประมงชุมชน ทั้งสองกลุ่มควรควบคุมคุณภาพรักษามาตรฐานผลิตภัณฑ์ ควรสนับสนุนให้กลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประมง การเข้าร่วมโครงการด้านผลิตภัณฑ์ของกรมประมงเช่น ร้าน Fisherman Shop และการสนับสนุนให้กลุ่มมีศักยภาพในการเข้าถึงช่องทางการตลาดแบบออนไลน์ ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งการนำเสนอเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ วิถีชุมชนโดยใช้การเล่าเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ของชุมชน (story) เพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายโอกาสทางการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

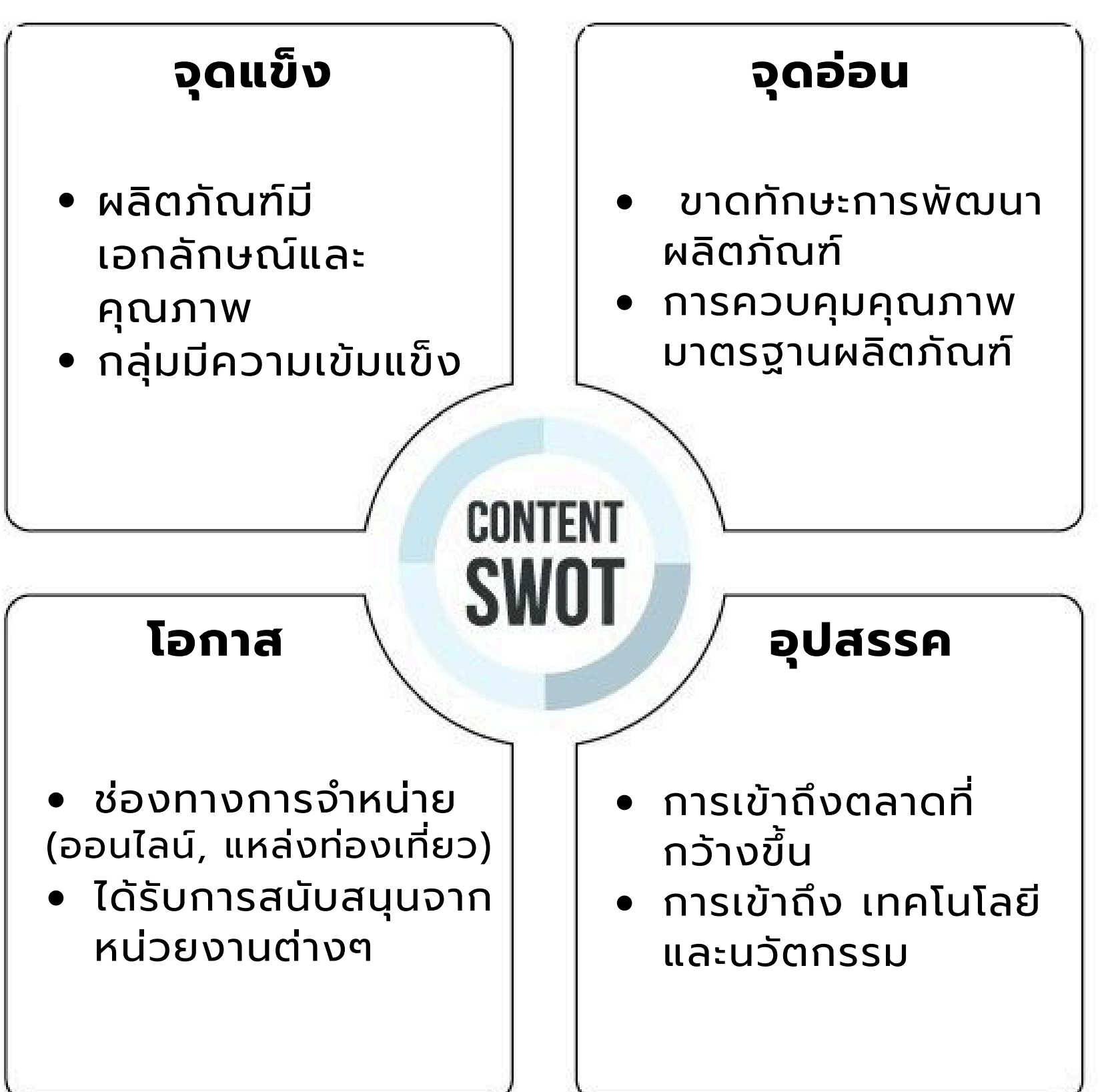
- เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ประมงชุมชนในจังหวัดกระบี่
- เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์
- เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับสมาชิกกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมงชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบ้านโหนดหนึ่ง อำเภอเมือง และกลุ่มบ้านท่าหิน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ กลุ่มละ 10 คน และดำเนินการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ประมง ตลอดจนวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) เพื่อประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ และหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประมงชุมชน

วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้จัดทำขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงต่อสำนักงานประมงจังหวัดกระบี่ กรมประมง ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินการศึกษาและดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ประมงชุมชนในจังหวัดกระบี่ ของขอบคุณหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านโหนดหนึ่งและบ้านท่าหิน จ. กระบี่ ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม และให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ขอขอบคุณงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลญี่ปุ่น (Japanese Trust Fund) สำหรับการดำเนินงาน และขอขอบคุณหัวหน้าโครงการ “การจัดการประมงขนาดเล็ก” สำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ตลอดระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม

